

21 جولای 2015

داکتر سید عبدالله کاظم

"قاموس اقتصادی" - یک اثر با ارزش علمی

از چندینست که لزوم تهیه یک قاموس زبان دری در این پورتال وزین به تاسی از پیشنهاد یک تعداد دانشمندان هموطن مطرح گردیده و به این ارتباط نوشته جناب استاد داکتر سیدخلیل الله هاشمیان را که متخصص در زبان شناسی و ادبیات دری میباشدند، در ستون نظر سنجی گذاشته اند که تاحال بیش از 80 بار در زمینه بین علاقمندان تبادل نظر صورت گرفته است. آنچه همه بر آن تأکید دارند، همانا اشد ضرورت تهیه همچو قاموس بوده و نیز برای آغاز کار آن باید هرچه زودتر یک کمیته از شخصیت های وارد و ذیصلاح علمی تشکیل گردد، زیرا یک شخص به تنهایی از عهده اینکار بزرگ و مهم بدر آمده نمیتواند.

در این نوشته میخوام توجه را به یک خدمت بس مهم علمی و فرهنگی یکی از استادان بزرگوار خود - مرحوم پوهنوال محمد عارف غوثی (استاد سابق پوهنخی اقتصاد پوهنتون کابل بعداً وزیر تجارت در کابینه مرحوم داکتر عبدالظاهر و سپس رئیس بانک زراعتی در دوره جمهوریت محمد داؤد خان شهید) جلب کنم که این دانشمند بزرگوار برای اولین بار در سال 1338 به لزوم تهیه یک قاموس اصطلاحات اقتصادی (انگلیسی - دری) پی برده و پس از دوسال کار شبانروزی موفق شدند که آنرا در سال 1340 در 420 صفحه تکمیل و در همان سال در مطبوعه دولتی کابل به چاپ برسانند.

در آن وقت که محصل پوهنخی اقتصاد بودم و سال بعد به عضویت کدر تدریسی پذیرفته شدم و افتخار اسپستانتی استاد را حاصل کردم، سروکار من و سائر همکاران و نیز محصلان همیشه با این قاموس بود. ولی پس از اكمال تحصیل و برگشت از اروپا به وطن و ادامه وظیفه به حیث استاد در آن پوهنخی، وقتی با پروفیسوران آلمانی به ترجمه لکچر آنها می پرداختم، متوجه شدم که ترجمه اصطلاحات علمی با معانی و مفاهیم دقیق آن کار ساده نیست و طوریکه دیده میشود، استادان دیگر نیز در زمینه دچار مشکل بودند.

روی همین ضرورت از استاد بزرگوار محمد عارف غوثی تقاضا گردید که اگر به کتاب قبلی خود "قاموس اقتصاد" تجدید نظر نموده آنرا مطابق بر ضرورت های درسی توسعه دهند. ایشان در آنوقت به حیث وزیر تجارت مصروف وظیفه بودند و اما سال بعد وقتی از آن وظیفه سبکدوش شدند، بیکار ننشسته و وقت خود را بطور تشدید برای اكمال مزید و توسعه اثر قبلی خود "قاموس اقتصاد" صرف کردند. در یکی از روزها که به پوهنخی تشریف آوردند، یک کاپی ابتدائی آنرا با خود آورده و از ریاست پوهنخی تقاضا کردند که نخست یک هیئت علمی را برای تدقیق آن بگمارد و دوم در مورد مصارف چاپ آن با تیم توأمیت آلمانها مذاکره نماید. ریاست پوهنخی سه نفر از استادان - هریک پوهندوی داکتر محمد انور، پوهندوی داکتر محمد نعیم اسد و اینجانپ پوهندوی داکتر سیدعبدالله کاظم را به اینکار توظیف کرد و در ضمن کمک تیم توأمیت آلمانی را که از سال 1341 بدینسو با پوهنخی اقتصاد پوهنتون کابل همکاری داشت و نیز کمک مؤسسه ایشیا فونڈیشن را برای یک قسمت مصارف چاپ آن کتاب جلب کرد و قسمت دیگر آنرا مؤلف از پول شخصی خود متقبل گردید.

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

"قاموس اقتصاد" (انگلیسی - دری با فهرست الفبائی دری به انگلیسی) با تجدید نظر کامل پس از بررسی کمیته تدقیق علمی که تقریباً یک سال را در بر گرفت در سال 1353 تکمیل و در 867 صفحه در مطبوعه دولتی با قطع و صحافت مرغوب به چاپ رسید که از آنوقت تا امروز این قاموس مورد استفاده همگانی قرار داشته و یکی از آثار بسیار مهم از جمله نشرات پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل بشمار میرود. برای قدردانی از این خدمت بزرگ استاد فقیه مرحوم پوهنوال محمد عارف غوثی که یک شخصیت با دانش، صادق و وطندوست بودند و از همه مهمتر اینجانب که افتخار شاگردی، اسستانتی و بعداً تا ایام مهاجرت به امریکا و حتی چند شب قبل از وفات شان با مرحومی در تماس بودم، ایشان را نمونه ای از اخلاق، پاک نفسی، مناعت، تواضع و و یک شخص نهایت مؤدب، پر لطف و مسلمان با دیانت میدانم، روح شان شاد و یاد شان گرامی بادا. برای گرامیداشت از این خدمت بزرگ علمی میخوام متن "دیباچه" کتاب را عیناً اقتباس دارم که بقلم استاد نوشته شده و در مورد کتاب، انگیزه های نوشتن آن، مشکلات رویدست و نیز پیدا کردن لغات معادل به زبان دری و بسا مطالب دیگر بیشتر آگاهی میدهد:

بسم الله الرحمن الرحيم
دیباچه

درست سیزده سال از چاپ اول "قاموس اقتصاد" سپری شده است. چند سال قبل به تجدید نظر و بزرگ ساختن این قاموس آغاز کردم. همواره در پی مآخذ بودم و از هر کتاب اقتصادی که فرصت مطالعه آن دست میداد، اصطلاحات تازه را بر می چیدم. این کار در اوقات فراغت از کار های رسمی انجام می یافت. در میزان سال 1351 توجه را به این کار متمرکز ساختم. چهار ماه توقف کار رسمی فرصتی بود مغتنم. درین مدت آنچه را در سالها اندوخته بودم، جمع کرده و از مآخذی که تازه بدستم آمد، اصطلاحات زیاد دیگر را بر آن افزودم. در آغاز کار تصور میکردم این بار قاموس یک اثر کامل و جوابگوی تمام سؤالات خوانندگان علوم اقتصادی خواهد شد، اما کاوشها و تجسس من پهنا و ژرفای علوم اقتصادی را برایم بهتر نمایان ساخت و در قبال آن نارسائی یک نویسنده منفرد یعنی خود را روشن تر درک کردم و دانستم که ایجاد یک قاموس کامل واقعاً کار یک کمیته دانشمندان علوم اقتصادی است. از این رو باید دانست چاپ دوم این اثر گرچه جامعتر بوده و گام مهمی بطرف اکمال گذاشته، مگر باید هنوز تکمیل شود.

اکنون که بعد از سالها تجسس و چند ماه کار پیهم، قاموس اقتصاد را تجدید نظر کرده و بزرگتر ساخته ام، میخوام بخوانندگان گرامی اطمینان دهم که در انتخاب تعریف ها و اصطلاحات معادل دری سعی کرده ام تعریف ها با وصف اختصار خود واضح و صحیح باشند. البته طوریکه در مقدمه چاپ اول ذکر شده بود، هدف این تعریف ها و توضیحات محض معرفی اصطلاحات است.

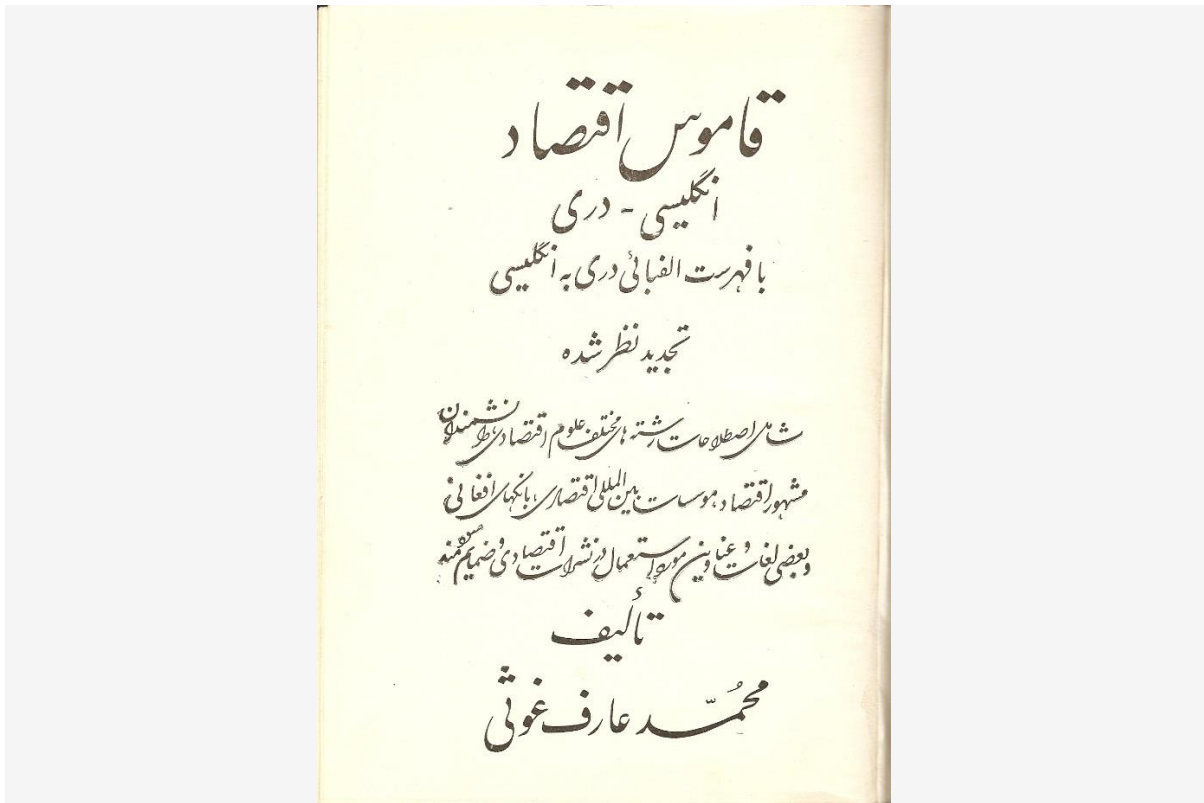
روش من در برگزیدن اصطلاحات در چاپ دوم نسبت به چاپ اول یک فرق اساسی دارد: اینکه در چاپ اول عده زیاد اصطلاحات دری معادل انگلیسی وضع شده بود، خوشبختانه یک عده آنرا اکنون در زبان دری متداول می بینم. اما در چاپ دوم ضرورت به وضع اصطلاحات کمتر بوده، چون در ظرف این مدت نشرات زیادی صورت گرفته و مساعی برای گردآوری و انتخاب اصطلاحات صحیح تر هم مبذول گشته، بنابراین اصطلاحات دری که بحیث معادل اصطلاحات انگلیسی داده شده غالباً کلماتی است که اکنون در افغانستان و در ایران کم و بیش متداول گردیده است. مؤلف کوشیده آنچه را متداول تر و صحیح تر است و مفهوم یک اصطلاح انگلیسی را خوبتر میرساند، برگزیند. بعباره دیگر در حالیکه در چاپ اول عده ای از اصطلاحات پیشنهادی بود به محضر اهل علم، در چاپ دوم اصطلاحات عمدتاً اصطلاحاتیست که در مؤسسات علمی و اقتصادی و نشرات اقتصادی مروج است. البته بیک نکته باید روشنی افکند، اینکه در بعضی موارد برای عین مفهوم اصطلاح انگلیسی چند

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په څیر و لولئ

اصطلاح مترادف به فارسی گرفته شده، درحالیکه بهتر بود که برای هر مفهوم یک اصطلاح انگلیسی تنها یک اصطلاح دری پذیرفته میشد. این تعدد معادل های دری در مقابل یک معنی اصطلاح انگلیسی در حقیقت انعکاس یک جنبه مشکل است که اکنون در ساحة اصطلاحات اقتصادی به آن روبرو هستیم. (در مقدمه چاپ اول توضیح شده)، ولی چون این کتاب با داشتن فهرست الفبای دری به انگلیسی فی الواقع یک "قاموس دری به انگلیسی" نیز میباشد، از اینرو باید معادل های دری را که در مقابل اصطلاحات انگلیسی در نشرات علمی اقتصادی بکار برده شده، در برداشته باشد. اگر چه در بعضی موارد که این مؤلف لازم دیده از جمله چند اصطلاح مترادف یکی را برگزیده و یا اشاره ای به مرجع بودن یکی کرده ولی در مورد همه اصطلاحات این کار بایستی توسط یک کمیته مشترک استادان اقتصاد در کشور صورت گیرد.

در ظرف دو دهه گذشته در رشته اقتصاد در افغانستان و ایران آثار زیادی به دری ترجمه و تألیف شده ولی مطالعه برخی از این آثار مشکل تر از متون انگلیسی به نظر میخورد، علت آن جز این نیست که اصطلاحات علوم اقتصادی نزد خوانندگان دری زبان هنوز مانوس نیست و حتی آنهائیکه به علوم اقتصادی هم وارد اند، در اثر فقدان هم آهنگی بین مترجمان در مورد بکار بردن اصطلاحات در مطالعه کتب فارسی اقتصادی بمشکلات برمیخورند.

برای رفع این مشکل از یکطرف سعی کردم تا به اختلافات اصطلاحی در افغانستان و ایران در موارد لازمه اشاره کنم و از جانب دیگر در این تجدید نظر فهرست الفبائی لغات دری را بر آن بیفزایم. بدانوسیله خوانندگان نه تنها معانی اصطلاحات انگلیسی را درین قاموس می یابند، بلکه میتوانند مشکلات ناشی از فهم اصطلاحات دری را در کتب مطبوع درین دو کشور با آن مواجه میشوند، بیاری این قاموس حل کنند.

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنیزې بڼې یازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

هنگامیکه اینجانب سمت ریاست پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل را داشتم، داکتر هوشنگ نهاوندی (مؤلف کتاب "تاریخ نظریات اقتصادی") رئیس دانشگاه تهران و بعداً رئیس دفتر ملکه فرح پهلوی بنا به دعوت پوهنتون کابل در ماه سنبله 1355 به کابل آمد و در ضمن از پوهنځی اقتصاد و کتابخانه آن دیدن کرد. در این دیدار یک جلد "قاموس اقتصادی" طور تحفه خدمت شان تقدیم گردید. در این عکس از راست به چپ: داکتر نهاوندی، پوهنوال محمد عارف غوثی (مؤلف قاموس اقتصادی)، پوهاند داکتر سید شریف شرف (استاد و رئیس اسبق پوهنځی اقتصاد) و اینجانب داکتر سید عبدالله کاظم.

در این اثر علاوه بر اصطلاحات علوم اقتصادی، مؤسسات اقتصادی بین المللی، بانکهای افغانی، دانشمندان بزرگ علم اقتصاد که در تاریخ عقاید اقتصادی سهم ارزنده ای داشته اند، نیز گرفته شده اند. همچنان در ضمیمه آن یک بخش جدید بعنوان (نفوس، محصول ناخالص ملی فی نفر، درجه متوسط افزایش سالانه نفوس و رشد اقتصادی) که نمایشگر مرحله رشد کشور های جهان است، بر آن افزوده شده، باین ترتیب قاموس تجدید نظر شده، نه تنها بیشتر از چاپ اول اصطلاحات علوم اقتصادی را دربر دارد، بلکه محتویات آن جامعتر گردیده و یک سلسله آشنائی مقدماتی به علوم اقتصادی، مؤسسات بین المللی، رشد نفوس و اقتصاد جهان و دانشمندان برجسته در تاریخ علم اقتصاد نیز میباشد.

نویسنده توقع دارد خوانندگان گرامی با در نظر داشت مشکلات اینگونه کار و رنجی که در تألیف این کتاب کشیده شده، لغزشهایی را که از نگاه بعضی اصطلاحات و یا قصور در تعریف های آنها رخ داده باشد، با آرزومندی اصلاح بنگرند، انتقادات اصلاحی شان برای تهیه چاپ سوم بخوشی استقبال خواهد شد.

باید توجه خوانندگان محترم را باین معطوف سازم که برای استفاده بهتر ازین قاموس پیش از استفاده "رهنمای قاموس اقتصاد" را مطالعه فرمایند. در پایان امیدوارم خدمتی را که برای پیشرفت تعلیمات و نشرات اقتصادی بزبان دری در نظر داشتم، بدینوسیله در حدود امکان بدرستی انجام داده باشم. پوهنوال محمد عارف غوثی (حمل 1353)

د پانو شمیره: له 4 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په څیر و لولئ

خدمتی که استاد بزرگوار محمد عارف غوثی با تألیف همچو یک اثر مفید و تا آنوقت در افغانستان بینظیر انجام داده است، تحفه ای برای نسلهای بعد بود که خوشبختانه زحمات ایشان اثر بخشیده و اصطلاحات موضوعه ایشان معادل انگلیسی بعد از نشر قاموس در بین محصلان، استادان و در امور رسمی و رسانه‌یی آنوقت بسیار مأوسیت پیدا کرده و به سرعت تعمیم یافت. به جرأت گفته میتوانم که این اثر تنها یک قاموس نیست، بلکه در تجدید چاپ بیک "انساکولوپیدی کوچک اقتصادی" میدل گردید و نیز با توضیح اصطلاحات معموله اقتصادی در ایران و افغانستان مؤلف کوشیده تا خواننده را از یکطرف متوجه معادلت مفهوم آن اصطلاحات سازد و از طرف دیگر برای دری زبانها اصطلاح معمول و مروج دری را ارائه دارد (مثلاً "عاید" در زبان دری معادل با "درآمد" در فارسی ایرانی است و صدها مثال دیگر).

متأسفانه امروز با نفوذ رو به تزايد فرهنگی ایران ما شاهد آن هستیم که اصطلاحات قدیمی و معمول زبان دری بوسیله کسانی چه از روی تعصب و چه از لحاظ وابستگی ها، جای خود در بسا موارد به اصطلاحات "واژه ها" داده است که در ایران معمول اند. متأسفم که با این شیوه های تقلیدی و عمدی اصالت این اصطلاحات در زبان دری به تدریج در حال از بین رفتن است و در اینکار رسانه ها و اشخاص وابسته به ایران نقش بسیار بازی میکنند.

قابل ذکر میدانم که در ختم کتاب، مؤلف بزرگوار از ریاست پوهنخی اقتصاد، از تیم توأمیت آلمانی، از ایشیا فوندیشن و از همه کسانی که در این کتاب نقش داشته اند، مخصوصاً از سه استاد پوهنخی که مدت تقریباً یک سال را برای تدقیق و غور آن باهم همکاری نمودند و نیز از محترم پوهاند داکتر ذبیح الله التزام و محترم داکتر روان فرهادی برای مرور کتاب و شخصیت های دیگر که در تدارک معلومات راجع به مسائل اقتصادی افغانستان کمک نموده اند، قدردانی کرده است.

وقتی کتاب از چاپ برآمد، استاد غوثی سه جلد آنرا به پوهنخی آورد و برای هریک سه نفر (کمیته غور و تدقیق) به امضای خود طور یادگار اهداء کرد. متأسف هستم که این هدیه با ارزش را سیلاب حوادث مثل سائر کتابها و حتی بعضی از آثار خودم به یغما برد، و اما خوشحال شدم وقتی با دوست عزیز و دانشمند جناب داکتر محمد نعیم اسد (استاد اسبق پوهنخی اقتصاد و اخیراً رئیس پوهنتون هرات که صاحب آثار و تألیفات فراوان میباشند و فعلاً در جرمنی اقامت دارند و یکی از اعضای کمیته تدقیق این قاموس بودند)، صحبت کردم، به من مژده داد که همان نسخه یادگاری را به امضای استاد هنوز هم در دست دارند. لطف کردند اورا قی از شروع و ختم آنرا با ضمایم و کاپی روی جلد آن "سکن" کرده و بوسیله ایمیل فرستادند که در این نوشته از آن استفاده کرده ام. از همکاری شان سپاسگذارم.

علاوتاً محترم داکتر صاحب اسد در ایمیل خود از دو اثر دیگر در زمینه که سالهای بعد بوسیله دو استاد دیگر پوهنخی اقتصاد در جرمنی به مصرف تیم توأمیت تهیه گردیده اند، نیز تذکر داده اند: یکی "غیاث الغات اقتصادی مسلکی آلمانی - انگلیسی به دری در دو جلد (جلد اول 331 صفحه و جلد دوم 653 صفحه) که زیر نظر داکتر محمد امین زوری در سال 1970 به شکل گسنتتر در آلمان چاپ شده و دیگر غیاث الغات انگلیسی - جرمنی به دری و پشتو زیر نظر داکتر عبدالسمیع نور که از طرف انستیتوت انکشاف و سیاست اقتصادی پوهنتون بوخوم - آلمان در سال 2010 به نشر رسیده است. متأسفانه اینجانب تاهنوز این دو اثر را ندیده ام و اما بدینوسیله به آن دو دوست و همکار و هم مسلک خود زحمات شانرا تبریک میگویم. (پایان)

د پانو شمیره: له 5 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ